

לכבוד שבת קדש – פרשת תצוה תש"ף

וזהב הארץ ההיא טוב – זו תלמודה של א"י

דף שבועי לעיסוק בסוגיות ארץ ישראליות – נכתב ע"י חגי צ'נור

וַיִּשְׁלַח דָּוִד אֶת־יָדוֹ אֶל־הַכְּלִי וַיִּקַּח מִשָּׁם אֶבֶן וַיִּקְלַע נֶיֶד אֶת־הַפְּלִשְׁתִּי אֶל־מִצְחוֹ וְהַטְּבַע הָאֶבֶן בְּמִצְחוֹ וַיִּפֹּל עַל־פְּנָיו אֶרְצָה (שמואל א יז:מט). האבן המסמלת את הקשר של האב והבן (אב= אב + בן), האבן שמסמלת את רוח ישראל סבא מירי אביר יעקב משם רעה אבן ישראל.

האבן הזו היא הפוגעת במצחו של גלית ומביאה לבירור האמיתי של עונשו של המגדף עז הפנים. כך גם מסביר המהרש"א אץ הקשר בין המצח לציץ המכפר על עזות הפנים ציץ מכפר על מעשה עזי פנים וכו' ומצח אשה זונה וגו'. מורה על העזות זכתיב בסיפא זקרא מאנת הכלם ... מכל מקום מדקבעו לו לציץ מקום המצח דרשו לכפר על עזות מצח

(מהרש"א חידושי אגדות מסכת זבחים דף פח ע"ב) קשר פנימי נוסף נמצא בכיתוב על הציץ – "קדש לה". הביטוי חוזר פעם נוספת בנבואת הגאולה של זכריה ביום ההוא יהיה על־מַצְלוֹת הַפֶּה קָדֵשׁ לָהּ (זכריה יד:כ). המלבי"ם למד מכאן על התפשטותה של ירושלים, התפשטות הקדושה והגבול עד אליו היא מגיעה. וכך כתב על הפסוק: ביום ההוא. ר"ל אחר שירושלים שלעתיד תהיה רחוקה מן המקדש מ"ה מיל שהם יותר ממהלך אדם ברגליו ביום שהם עשר פרסאות, ע"כ תתפשט הקדושה עד מקום שיכול לילך ביום אחד כשהוא רוכב על הסוס במרוצה.

גם בשעירים של יום הכיפורים אנו מוצאים ביטוי זה – קדש לה'. נראה אם כן שיש קשר פנימי בין הציץ שעל מצח הכהן הגדול, לגאולת עם ישראל והתפשטותה של ירושלים, ושעירי יום הכיפורים שאחד מוקדש לה' והשני ישלח לעזאזל.

הרש"ד הירש עמד על קשר זה, וכך סיים את הסבריו לענין בגדי הכהונה ומשמעותם. ולבסוף: ציץ מכפר על עזות פנים, ומשמעות המאמר הזה שתומה ביותר. מכל מקום נעיר בו הערה אחת: כל המידות שנזכרו עד כה, ושבגדי הכהונה מכפרים עליהן, הן מידות של ליקוי מוסרי מסוים, ואילו תכונת העזות יכולה לשמש מידה טובה או רעה. הדרגה הגבוהה ביותר של שלמות מוסרית צריכה עזות הנפש, כלומר אופי מוצק ואיתן, ואותה התכונה יכולה להביא את האדם גם אל תחתית התהום בחיי המוסר. יש עזות לה' ויש עזות לעזאזל, כפי שמלמדים אותנו שני שעירי יום הכפורים. מצחו של הכהן הגדול, כשהוא משוריין באצילה שבמתכות (=זהב), מעמיד את דבר האמת של "קדש לה'" כמחאה כנגד כל דמיון שוא הפוגם בטהרת המקדש. הציץ מקדש אפוא את מידת

ועשית בגדי קדש לאהרן אחיך לכבוד ולתפארת...ואלה הבגדים אשר יעשו חשן ואפוד ומעיל וכתנת תשבץ מצנפת ואבנט ועשו בגדי קדש לאהרן אחיך ולבניו לכהנון... ועשית ציץ זהב טהור ופתחת עליו פתוחי חתם קדש לה': ושמת אתו על פתיל תכלת והיה על המצנפת אל־מול פני המצנפת יהיה: והיה על מצח אהרן ונשא אהרן את־עוֹן הַקֹּדְשִׁים אֲשֶׁר יִקְדִישׁוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְכֹל מִתְּנַת קֹדְשֵׁיהֶם וְהָיָה עַל מִצְחוֹ תְּמִיד לְרִצּוֹן לָהֶם לְפָנַי ה'... בפרשתנו מתוארים בגדי הכהנים, וביניהם בגדי הכהן הגדול. אחד מהפריטים בבגדי הכהן הגדול היה הציץ, שעליו היו כתובות המילים "קדש לה'".

ננסה להציע כמה רעיונות בענין הציץ שהיה על מצחו של אהרן. ואמר רבי עיניי בר ששון: למה נסמכה פרשת קרבנות לפרשת בגדי כהונה? לומר לך: מה קרבנות מכפרין, אף בגדי כהונה מכפרין. כחונת מכפרת על שפיכות דם, ... מכנסים מכפרת על גילוי ערוות, ... מצנפת מכפרת על גסי הרוח... אבנט מכפר על הרהור הלב... חושן מכפר על הדינין.. אפוד מכפר על עבודת כוכבים, ... מעיל מכפר על לשון הרע. ... וציץ מכפר על עזות פנים, בציץ כתיב: והיה על מצח אהרן, ובעזות פנים כתיב: ומצח אשה זונה היה לך. (בבלי זבחים פח ע"ב)

הציץ שעל מצח אהרן הוא כנגד עזות פנים. המצח הוא המקום בו מתבהרים הדברים. כולם רואים את זה, כולם רואים ומבינים. זו אולי הסיבה מדוע בסיפור עזות המצח של עוזיהו יספור לנו התנ"ך ויבחרו לנו ג'בה לבו עד להשחית וימעל בה' אלהיו ויבא אל־היכל ה' להקטיר על־מִזְבֵּחַ הַקְּטֹרֶת: ויבא אחריו עזריהו הכהן ועמו כהנים לה' שמונים בני־חיל: ויעמדו על־עזיהו המלך ויאמרו לו לא־לך עזיהו להקטיר לה' כי לכהנים בני־אהרן המקדשים להקטיר צא מן־המקדש כי מעלת ולא־לך לכבוד מה' אלהים: ויעזר עזיהו ובידו מקטרת להקטיר ובזעפו עם־הכהנים והצרעת זרחה במצחו לפני הכהנים בבית ה' מעל למזבח הקטרת: ויפן אליו עזריהו כהן הראש וכל־הכהנים והנהיגה הוא מצרע במצחו (דברי הימים ב פרק כו). עוזיהו, המלך הגדול והחזק, מועל מעל בה', ומבקש להקריב קרבן. קצת מזכיר את סיפור קורח. מדוע רק הכהנים יכולים להקריב, גם אני רוצה. ועונשו שהוא מקבל צרעת – במצחו. כולם רואים וכולם מבינים את חומרת המעשה.

חז"ל באזנם הרגישה ובקריאתם המדוייקת את פסוקי המקרא חשים שיש קשר של עזות פנים גם ממעשה גלית.

העזות שבקדושה במלחמתה עם השוא והשקר. ושמה אין הציץ מכפר על עזות פנים סתם, אלא על כל שימוש לרעה של מיצה זו? (שמות פרק כח).

עזות פנים / עזות נפש היא תכונה בה האדם לא יכול להסכים עם מה שקורה. הוא צריך לנקוט עמדה ולא להיגרר אחרי העדר. **הדרגה הגבוהה ביותר של שלמות מוסרית צריכה עזות הנפש, כלומר אופי מוצק ואיתן, ואותה התכונה יכולה להביא את האדם גם אל תחתית התהום בחיי המוסר.** ניתן להיות עז פנים – בגבורה של קדושת ה'. לקדש את המעשה ואת החיים ולפעול לקידום באורח חיובי, וניתן להשתמש בתכונה זו כדי לקלקל ולפגוע. לא להסכים למה שקורה, ולפעול בצורה לא מוסרית ולא ראויה כנגדו. מהציץ שעל מצח הכהן הגדול, המקום בו כולם רואים והאמת מתבררת, אנו למדים שעזות הפנים הראויה והנכונה היא "קדש לה" .

המילה ציץ מופיעה בתנ"ך במספר משמעויות. למשל פריחה וְהָנָה פֶּרֶחַ מִטֶּה־אֶהְרֶן לְבֵית לַיהוָה וַיֵּצֵא פֶּרֶחַ וַיֵּצֵן צִיץ וַיִּגְמַל שְׁקָדִים: (במדבר פרק יז:כג). כך גם היא מוזכרת כשם של מקום. בספר דברי הימים פרק כ' מופיע סיפור על מלחמה המתרחשת בימי יהושפט מלך יהודה. וַיְהִי אַחֲרֵי כֵן בָּאוּ בְנֵי מוֹאָב וּבְנֵי עַמּוֹן וְעַמָּהָם מִהַעֲמוֹנִים עַל יְהוֹשָׁפָט לְמַלְחָמָה: וַיָּבֹאוּ וַיַּגִּידוּ לַיהוֹשָׁפָט לֵאמֹר בָּא עֲלֵינוּ הַמּוֹן רַב מֵעֵבֶר לַיָּם מֵאֲרָם וְהַנֶּסֶם בְּתַעֲצוֹן תְּמָר הִיא עֵין גִּדִי: . . . יהושפט אסף את העם לירושלים אל חצר המקדש ופנה לקב"ה בתחינה לבקש על הצלת עם ישראל. והקב"ה נענה וַיַּחְזִיאֵל בְּרוּחַ וַיִּכְרְתֵהוּ בְּרוּחַ פְּנֵיהָ בְּרוּחַ יִשְׂרָאֵל בְּרוּחַ מִתְּנִיחַ הַלְוִי מִן בְּנֵי אֶסָף הִיתָה עָלָיו רוּחַ ה' בְּתוֹךְ הַקָּהָל: וַיֹּאמֶר הַקָּשִׁיבוּ כָל־יְהוּדָה וַיִּשְׁבְּי יְרוּשָׁלַם וְהַמֶּלֶךְ יְהוֹשָׁפָט כִּה אָמַר ה' לָכֶם אַתֶּם אֵל תִּירָאוּ וְאֵל־תַּחַתּוּ מִפְּנֵי הַמּוֹן הַרֵב הַזֶּה כִּי לֹא לָכֶם הַמְּלָחָמָה כִּי לֵאלֹהִים: מִחֵר רָדוּ עֲלֵיהֶם הַנֶּסֶם עֲלֵיכֶם כִּמְעַלָּה הַצִּיץ וּמִצְאֲתֶם אַתֶּם בְּסוֹף הַנְּחַל פְּנֵי מִדְּבַר יְרוּשָׁלַם: לֹא לָכֶם לְהִלָּחֵם בְּזֹאת הַתִּיעֲבוּ עִמְדוּ וְרָאוּ אֶת־יְשׁוּעַת ה' עִמָּכֶם יְהוּדָה וִירוּשָׁלַם אֵל תִּירָאוּ וְאֵל תַּחַתּוּ מִחֵר צְאוּ לַפְּנֵיהֶם וְה' עִמָּכֶם:

כחלק מנסיגות זיהוי מקומות המוזכרים בתנ"ך הוצע כי מעלה הציץ הוא אחד המעלות העולים מעין גדי אל רמת המדבר. הדבר מתברר גם מהמשך הפרק וַיִּשְׁכִּימוּ בַּבֶּקֶר וַיֵּצְאוּ לְמִדְבַר תְּקוּעָה... וְיְהוּדָה בָּא עַל הַמִּצְפָּה לְמִדְבַר וַיִּפְּנוּ אֶל־הַהַמּוֹן וְהַנֶּסֶם פָּגְרִים נִפְלִים אֶרְצָה וְאֵין פְּלִיטָה: (דבהי"ב פרק כ). צבא יהודה הגיע דרך מדבר תקוע אל המצפה,

הנקודה הצופה לכוון עין גדי היא חצצון תמר, ושם הם ראו את האויב הניגף ופגרי החיילים.

מעלה הציץ ומדבר ירואל, שמות יחידאים שלא מופיעים בשום מקום אחר. ואולי בכך סיוע לרעיון שהבאנו. המקום בו צריך להתברר המאבק בין עם ישראל לאויביו. המקום בו יהושפט היוצא מהמקדש בשליחות הקב"ה בעזות נפש. הוא מדבר ירואל – המדבר בו יראו את האל. והאויב עולה במעלה הציץ, אל הנקודה הגבוהה, כדי לברר ולהתברר.

ציץ כאמור הוא גם פריחה. הציץ שעלה במטה אהרן קשור לפרשיה הסטורית מענינת, הקשורה לימים אלה – של מתן מחצית השקל. הרמב"ן זכה והגיע לארץ בשנת 1267 לספירה. כשהגיע לעכו, בה היתה קהילה יהודית, הציגו בפניו מטבע, ושאלו אותו לפשר הכיתוב והצורה שעליה. וכך כתב הרמב"ן: **ברכני השם עד כה שזכיתי ובאתי לעכה ומצאתי שם ביד זקני הארץ מטבע כסף מפותח פיתוחי חותם, מצדו האחד כעין מקל שקד ומצדו השני כעין צלוחית, ובשני הצדדים סביב כתב מפותח באר היטב. והראו הכתב לכותיים וקראוהו מיד, כי הוא כתב עברי אשר נשאר לכותיים כמו שמוזכר בסנהדרין, וקראו מן הצד האחד שקל השקלים, ומן הצד השני ירושלים הקדושה. ואומרים כי הצורות מקלו של אהרן שקדיה ופריחה, והצורה השני צנצנת המן.**

במטבע שהוצג לפני הרמב"ן היה כיתוב בכתב עברי קדום – כתב דע"ץ. השומרונים שעדיין משתמשים, עד היום, בכתב זה לכתיבת ספרי התורה שלהם, ידעו לקרוא את המילים. המטבע הזו היא מטבע מימי הבית השני, ומוכרות רבות כמוה באוספי מטבעות היהודים במוזיאונים שונים ברחבי העולם. ממשיך הרמב"ן וכותב: **ושקלנו אותה בשולחנות ומשקלה עשרה כסף אסטרילינש, והם חצי האוקיא שהזכירה רבינו שלמה. וכן ראיתי מן המטבע ההוא בצורות ההן ובכתיבה ההיא חצי משקלה, והוא חצי השקל שהיו שוקלים לקרבנות. והנה נסתייעו דברי רבינו שלמה סיוע גדול... הרמב"ן מפרגן לרש"י ומשתמש במטבע כדי לאשש את חישוביו של רש"י שלא הכיר את המטבע, אך חישב את הערך של חצי השקל.**

ואולי הנקודה החשובה והמענינת היא שבמטבע חצי השקל המבטא את אחדות עם ישראל, וההשלמה שכל אחד משלים את חברו בכך שכל אחד נותן חצי, אנו מוצאים את הכיתוב 'ירושלים הקדושה' ומוצאים את הציץ של מטה אהרן. הציץ וירושלים כנקודת בירור לאחדות עם ישראל והשותפות בין כל שני יהודים כדי שיוכלו יחד להשלים לשקל שלם.

בברכת שבת שלום ומבורך – הגי עמיצור

<https://www.mlh-gsi.org/>

לצפייה בדפים קודמים

<https://lp.vp4.me/fw3x>

לקבלת הדרָה במייל היכנסו לקישור